Badem Yetiştiriciliği

Badem Fidanı

İKLİM

Badem için, yazları kurak ve sıcak, kışları ılık ve yağışlı Akdeniz iklimi idealdir. Bununla beraber, odun kısmının kış soğuklarına dayanıklı olması nedeniyle, kış soğuklarının fazlaca olduğu yerlerde de yetişebilmektedir. Ağacının odun kısmı -20°C, -30°C'ye kadar soğuğa dayanabilir.
Çiçek tomurcuklarının kışa dayanıklılığı şeftali çiçek tomurcuklarından daha azdır. Ülkemizde kış soğuklarının fazla olduğu yerlerde ekonomik olarak badem yetiştirici liği yapılamaz.
Kış dinlenme ihtiyacı diğer meyve ağaçlarına göre daha kısadır. +5°C' nin altında 90-400 saatlik bir soğuklama yeterlidir.
Badem yetiştiriciliği için, ilkbahar başlangıcındaki durgun olmayan hava şartları bü yük önem taşır. İlkbaharda don olayları bakımından en kritik dönem çiçek ve körpe çağla dönemidir. Çiçeklenme zamanında -4°C, -5°C'ye dayanabilen çiçekler, körpe çağla döneminde -1°C, -O,5°C'lerde zarar görürler. Dona dayanım bakımından çeş itler arasında büyük farklar görülmektedir.

BAHÇE KURULUMU

Badem botanik açıdan kiraz, erik ve şeftali ile aynı familyada yer almaktadır.
Badem, kayısı ve şeftali gibi bazı meyve türleri binlerce yıl önce Türkiye'ye getirilmiştir. Yıllarca sadece tohumla üretilmesinden dolayı, çok geniş bir çeşitliliğe sahiptir. Bunun yanı sıra diğer ülkelerden yurdumuza Teksas, Nonpareil gibi badem çeşitleri getirilmiş ve üretimi yapılmıştır. Türkiye'de Doğu Karadeniz'in kıyı bölgesi ile çok yüksek yaylalar dışında her yöresinde badem yetiştirilmektedir. Badem yetiştiriciliği ülkemizde Ege Bölgesinde yoğunlaşmış olup, bunu Akdeniz, İç Anadolu ve Marmara Bölgeleri izlemektedir. Özellikle Ege ve Akdeniz bölgelerinde Türkiye badem üretiminin üçte ikisi yapılmaktadır. Badem yetiştiriciliği açısından en önemli bölge Ege Bölgesi, burada da Datça Yarımadasıdır.

TOPRAK

Toprak istekleri bakımından seçiciliği fazla olmayan bir meyve türüdür. Hafif, derin, süzek ve alüvyal topraklarda iyi ürün verir. Bu gibi topraklarda kökler 3-5 m derine gider.

AĞAÇ ÖZELLİKLERİ

Ağaç: 6-8 m boylanır. Bazı hallerde ağaçların yüksekliği 12 m' ye kadar boylanabilir. Yıllık dallar üzerindeki tüm tomurcuklar aynı mevsimde büyür ve ikinci dallar meydana gelmesi halinde ağaç yayvan olur. Badem ağaçları ortalama olarak 50 yıl kadar yaşarlar. 100 yaşma kadar yaşayan ağaçlara da rastlamak mümkündür.
Kök: Kazık kök tipindedir. Saçak kök az olduğundan fidanlar yer değiştirme sırasın da çok kayıplar verirler.
Yapraklar: Çeşitlere göre iri, orta iri ve küçüktür. Renk açık ve koyu yeşil arasında değişir. Yaprağın kenarları dişlidir.
Tomurcuklar: Çiçek tomurcukları, farklı yaştaki dallarla bunlar üzerindeki 2-13 cm uzunluğundaki buket denilen kısa meyve dalcıklarında bulunur.

TOPRAK HAZIRLIĞI

Toprak öncelikle derin olarak sürülür. Kuvvetli topraklarda dikim aralığı 8-9 m, zayıf ve az derin topraklarda ise 5-6 m olmalıdır. Ayrıca yağış miktarı azaldıkça, dikim aralıklarını artırmak gerekir. Kurak koşullarda bademlik kurulması, yerinde çöğür yetiştirip aşılamak sureti ile yapılır. Çöğürler ancak 2-3 yıl sonra aşılanabilecek düzeye ulaşırlar.

BAHÇE TESİSİ

Yetiştiricilerimizin büyük bir kısmı bademi tohumla üretmektedir. Diğer meyve türlerinde olduğu gibi, badem de aşı ile üretilir. Badem için en çok uygulanan aşı yöntemi bir yaşlı çöğürler üzerine durgun göz aşısıdır. Ancak, Datça yöresinde çoğunlukla sürgün göz aşısı yapılmaktadır. Ayrıca kıraç yerlerde bahçeye çekirdek (tohum) ekerek yerinde aşı yapma yoluna gidilebilir. Kalem aşısı da badem üreticiliğinde kullanılabilir. Yarma aşıdan ziyade kabuk altına yapılan çoban aşısı tercih edilmelidir.
Anaçlar
Badem: Badem çöğürleri, kireçli ve kurak şartlar için idealdir.
Şeftali: Bademe göre daha yüzeysel köklüdür ve daha kısa ömürlüdür. Erken meyveye yatar. Kireç oranı düşük yerlerde kullanılır. Nemotodlu yerlerde nemaquard anaç olarak kullanılmalıdır.
Erik: Su tutan, kök çürüklüğü ile bulaşık topraklarda kullanılır. Ancak tüm çeşitlerle uyuşması iyi değildir.

BAHÇELERİN KURULMASI

Badem çabuk gelişen bir meyve türü olduğu için sık dikimden kaçınılmalıdır. Bahçelerde kare dikim tercih edilmelidir. Meyilli arazide ise çapraz (kontur) dikim yapılmalıdır. Ağaçlar dikimi takip eden yaz aylarında birkaç kez sulanmalıdır.
Kışları soğuk geçmeyen bölgelerde fidan dikimi Ocak ayında yapılır. Soğuk bölgelerde ise Mart ayını beklemekte yarar vardır. Fidan çukurları 70-80 cm derinlik ve genişlikte olmalıdır. Dikilen aşılı fidanların aşı yerlerinin toprak içinde kalmamasına özen gösterilmelidir.
Badem çiçekleri kendine uyuşmazdır. Bu nedenle tozlayıcı başka bir çeşit olmadan bahçe kurulması halinde y^a hiç ürün alınmaz veya çok az ürün alınabilir. Bu nedenle esas çeşit ile birlikte 8-10 ağaca bir adet o çeşidi tozlayabilen çeşidin dikilmesi gereklidir.

MEYVE

Sert kabuklu meyveler grubuna girer. Olgunlaşmış ve kurutulmuş bademlerde dış yeşil kabuk kuruyarak kendiliğinden sert kabuktan ayrılır.
Bademler, kabuk özelliklerine göre 4'e ayrılır.

1. El bademleri: El ile kolayca kırılırlar.
2. Diş bademleri: Diş ile kolay el ile zor kırılırlar.
3. Sert bademler: Çekiçle kolay, diş ile zor kırılırlar.
4. Taş bademleri: Kabuk ancak çekiçle kırılır.

YILLIK BAKIM İŞLERİ

Dikilen fidanların tepesi 70-80 cm' den vurulur. Dikimi müteakip yaz budaması mutlaka yapılmalıdır. Badem ağaçları genellikle modifiye lider veya goble şekillerine göre terbiye edilirler.
Sulama: Ülkemizde badem yetiştiriciliği kuru şartlarda yapılır. Ancak, sulandığı taktirde verim 2-4 kat artmaktadır.

Gübreleme: Badem bahçelerine her yıl azot takviyesi yapılmalıdır. Uygulanacak olan azot, fosfor, potasyum ve diğer mikro elementlerin miktarı ise yapılacak toprak ve yaprak analizi sonucunda en doğru şekilde belirlenir.

Hasat: Meyveler iyice olgunlaştıktan ve dış kabuk kavladıktan sonra ha şata başlanmalıdır. Dış ülkelerde makine ile hasat da yapılmaktadır.